het machtige het goede, dat het niet gaat om de kleinen, maar om de enkele grooten, om den Uebermensch, is hiervan de uiterste toepassing. Hij spreekt het dan ook onomwonden uit, dat het Christendom de levensverhoudingen heeft bedorven, toen het voor de onderdrukten en ellendigen partij koos, zich over de armen ontfermde, en aan de nederigen en verslagenen van geest het evangelie verkondigde. Nog één stap verder en men komt tot de goddelooze onbarmhartigheid van de gewoonte bij sommige heidensche volkeren, om de ouden van dagen te laten sterven, en gebrekkige kinderen bij hunne geboorte te dooden.

De tweede soort van stelsels moet komen tot levensverachting. Het ideaal wordt dat van den monnik, die de natuur doodt om te eer tot het bovennatuurlijke leven zich te verheffen.

Armoede, vrijwillig gekozen, is een loonende deugd. Kastijding des lichaams ten bloede toe, al zou zij leiden tot vroegen dood, is eene boeteloening Gode bijzonder aangenaam. Eigenlijk deed men den arme den besten dienst hem te laten sterven, want het leven zoo vol van ellende en nood, heeft geen waarde. Doet men dan toch aalmoes en weldadigheid, het is alleen om het loon dat door God er aan verbonden is, dus niet om den arme, maar om zich zelf, en om een rijker deel in het leven der toekomst.

De rechte barmhartigheid nu veronderstelt aan de ééne zijde, dat het leven een doel heeft en eene bestemming, die verre hengaan over het leven in dezen tijd, en aan de andere, dat het leven ook in zich self waarde heeft, en als zoodanig groote beteekenis voor het bereiken van het gestelde doel in de toekomst.

Aan dezen eisch beantwoordt het Christendom, en dat doet het onder alle religiën alleen. Het rijk Gods wacht zijn volle openbaring en glorie pas in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus. Dan als God alles zal zijn en in allen, zal ieder op zijn plaats volledig meewerken kunnen aan de realiseering van het ideaal: de glorie Gods in alle dingen. En tegelijk zal het openbaar worden, dat alleen op die wijze het door God geschonken leven, de door hem be eide gave en kracht, tot rijke ontplooiing komt. Dat Godsrijk echter is er nu reeds in deze bedeeling, en is in zijne heerlijkheid komende. In dat rijk heeft ieder kind van God op zijn plaats te arbeiden. Alleen in dien weg van strijden en arbeiden zijner onderdanen zal het komen. Niet de luie knecht, die zijn talent in de aarde verbergt, is de ware dienaar in dat rijk, maar wie met zijn gaven woekert ontvangt den lof van den Meester. Ieder moet zijn plaats in dat rijk zoeken te kennen, en te vervullen. Dat vervullen geschiedt in elke levensverbouding. In het Goddelijk be oep, in den trouwen arbeid, in het leven va het huisgezin, in den kring van den staat en van de maatschappij, in allen arbeid van hoofd en van hand, waartoe God de gaven en de krachten verleent. Wie deze zijn plaats niet verstaat, wordt door God als een onnut meubel in den hoek geset.

De allereerste taak der barmhartigheid nu is, ieder in staat te stellen zijne roeping in het Gods rijk te volbrengen. Want dit staat vast: ieder mensch neeft hier een roeping te vervullen. Geen menschenleven wordt te vergeefs door God geschapen, geen kind komt zonder doel op de wereld. Zelfs in het lijden is een roeping te vervullen. Dat is gerien aan Job die zoo te bewijzen had, dat hij God liefhad om Zijn zelfs wil, en niet om de weldaden die hij genoot. Zoo is er geen menschenleven zonder waarde of beteekenis. Het Christendom stelt zich ook in dit opzicht nooit tegeno er de natuur. Wel tegenover de zonde. Zij toch wil juist deze bestemming van den mensch in het rijk van God doen mislukken. Door de zonde is er allerlei ellende in het leven van den enkele en in het samenleven ingedragen, die als hinderpaal voor het vervullen van de levensroeping moet worden gerekend. Zoowel het bederf in het lichaam, als het bederf in de ziel. De krankheid van lichaam en van geest, de verduistering van het verstand en de booze tochten in den wil. Zoowel de haat der menschen, als de gecompliceerde levensverhoudingen, die den strijd om het bestaan zoo moeilijk maken. Ook de armoede en het zware lichamelijk leed.

Nu is het de ideale worsteling van den Christen op alle gebied tegen de zonde en haren verderfelijken invloed, om zoo het leven en den eigen arbeid in het rijk Gods mogelijk te maken, er aan medearbeidend, dat ieder zijn plaats bekleede, gelijk God dat wil. Dat is de impuls, die aangrijpt als de Christen-geleerde in zijn wetenschap de ordinantiën Gods zoekt te doen kennen, die den Christenstaatsman beziet om in dat samenleven er naar te staan de verhoudingen zoo te regelen, als het meest hiervoor dienen kan; die de bezieling uitmaakt van ons worstelen op het maatschappelijk terrein; die het hoogste motief geeft voor de prediking van het Evangelie, dat de verlossing naar lichaam en ziel beoogt.

Ook de drang voor de barmhartigheid. Er is een zekere mate van welstand, ook voor den nederigste van staat van noode, om aan zijn roeping als mensch Gods te kunnen voldoen. Daarom oefenen wij aan de armen barmhartigheid. Niet maar om van hen af te zijn — zelfs niet om het leven noodruftig te onderhouden, en voor sterven van gebrek te bewaren, maar om hem te helpen in zijn taak, en zoo voor te bereiden, dat hij zelf weer, zonder steun, zijn roeping vervullen kan.

Eveneens kan het lijden zoo zwaar zijn, en het kruis de schouders zoozeer naar beneden drukken, dat het niet te dragen schijnt. Dan komt er moedeloosheid, opstand wellicht, en het lijden tot eere Gods wordt niet gezien. De barmhartigheid heeft dan door verzorging en vertroosting in staat te stellen, het lijden geduldig en Gode dankend te dragen, opdat zoo de roeping des lijdens vervuld worde.

Op deze wijze is de barmhartigheid aan alle sentimentaliteit gespeend, heeft zij een wel omschreven taak, en een heerlijk ideaal. Was het dan te veel gezegd, dat de ware barmhartigheid alleen bloeien kan op den bodem van de Christelijke levens- en wereldbeschouwing?

Dit is klaar en duidelijk uiteengezet.

Buiten het terrein der Christelijke kerk kan hetzij als vrucht der gemeene gratie of als nawerking van het Christelijk beginsel, wel iets van deze heerlijke deugd worden gevonden.

Maar de ware barmhartigheid ontluikt alleen, waar de Christelijke kerk in het beeld van Christus Jezus de volle openbaring van *Gods* barmhartigheid ons toont.

Officieele Berichten.

Classis Koevorden.

De classis Koevorden der Geref. kerken in Nederland heeft in hare vergadering van 26 Mei j.l. praeparatoir onderzocht en met alle stemmen beroepbaar gesteld den eerwaarden heer G. C. Aalders van Nieuw-Dordrecht.

In naam der Classis,
G. U. DIJKSTRA, *scriba.*

Leeuwarden, 21 Mei 1903. Heilenavond was het voor de gemeente een genotvolle ure, daar wij door de goede hand onzes Gods, het nieuwe orgel in de Kerk in gebruik mochten nemen, onder leiding van onzen geachten Leeraar Ds. J. E. Reyenga. De sierlijkheid van den bouw, en de schoonheid van toon, voldoet in alle opzichten, zoodat wij den leverancier, den heer Proper uit Kampen, met het volste vertrouwen kunnen aanbevelen.

Namens den Kerker, der Ger. Kerk te Leeuwarden:
Ds. J. E. Reyenga, *voorz.*
A. C. v. d. Hoek, *scriba.*

De Prov. Synode van N.-Holland vergadert D.V. op Woensdag 17 Juni a.s. te Haarlem, in het Kerkgebouw op de Ged. O. Gracht, aanvang 's morgens 10 ure.

Panten voor het agendum, met opgave van Deputaten uit elke classe vóór 1 Juni te zenden aan R. Mulder.

Namens de Raden der Ger. Kerken te Haarlem.
Haarlem, 25 Mei 1903.

Garnizoen Amersfoort.

De Kerkeraden worden dringend verzocht, de attesten der jongelingen, die in deze maand te Amersfoort in garnizoen komen, zoo spoedig mogelijk op te willen zenden aan Ds. H. Teerink.

Kort verslag van de vergadering der Classis Harderwijk, gehouden te Ermelo den 14en Mei 1903.

Het Moderamen is als volgt samengesteld: Ds. Plet, Praeses, Ds. Middelkoop, Scriba, Ds. Op 't Holt, Assessor.

Ds. Warmenhoven brengt rapport uit over de proceskosten. Aan belanghebbenden zal de inhoud van dit rapport worden medegedeeld.

Instructiën. Drie kerken verzoeken en verkrijgen denzelfden steun als tevoren genoten voor de Emeritaatstraktementen. Ditzelfde verzoek dier kerken aan de Prov. Synode zal door Deputaten der Classis worden ondersteund.

Tot Deputaten ter Prov. Synode worden gekozen: Primi Ds. Warmenhoven, Ds. Vlug, Oud. A. v. d. Poll van Elburg, Oud. G. v. Zwaluwenburg van Oldebroek; Secundi Ds. Plet, Ds. Op 't Holt, Oud. H. Hooft Jan. van Ermelo, Oud. D. van Ramshorst van Nijkerk.

Tot kerkvisitatoren worden aangewezen: Ds. Warmenhoven, Ds. Vlug, Ds. Op 't Holt en Ds. Plet. Tot Secundi Ds. Boss en Ds. Vesseur.

Bij de rondvraag naar Art. 41 D. K. O. doen zich geene andere bijzonderheden voor, dan dat één kerk mededeeling doet van hare handelwijze in een tuchtzaak, welke handelwijze wordt goedgekeurd, en eene andere advies vraagt en verkrijgt in de oefening der censuur over doopleden.

Namens de classis,
P. Warmenhoven,
Harderwijk, 16 Mei '03.

Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs.

Agendum. De algemeene vergadering zal gehouden worden den 4en Juni a.s. in de Bagijnekerk te Utrecht, aanvang 's morgens te 10 uur. 1. Opening der vergadering. 2. Verslag van den Secretaris. 3. Verslag van den Penningmeester. 4. Verkiezing van 2 Bestuursleden. De heer A. van Kluyve overleed. Aan de beurt der aftreding is J. Olthoff.

Punten ter behandeling: *a.* Het rapport der commissie, op de vorige algemeene vergadering benoemd. Conclusie van het rapport is: Blooiende normaalscholen om te zetten in eene kweekschool en eene commissie te benoemen van voorbereiding daartoe en eene propaganda-commissie. *b.* Is het voor de handhaving van het karakter van het Christelijk onderwijs niet schadelijk, dat Christelijke onderwijzers les geven aan openbare inrichtingen ter opleiding van onderwijzers? *c.* Wat te doen tegen de gevaren van zedelijken achteruitgang, die de christelijke school steeds meer dreigen bij verbetering van de financieele positie door wettelijke regeling? *d.* Varia.

Pauze van half een tot half twee. Om half twee precies in 't gebouw Buitenlust, Maliebaan, gemeenschappelijke vergadering met de Ver. voor Christ. Nationaal Schoolonderwijs, onder leiding van Prof. M. Noordtzij, ter behandeling van de volgende onderwerpen: 1. Schoollitteratuur. Inleider de heer Ds. C. Oranje, 's Gravenhage. 2. De verhouding van het hoofd der school tot het personeel. Inleider de heer H. Bijleveld, Amsterdam. 3. Rapport van het onderzoek naar de werking der Wet op den Leerplicht en het Herhalingsonderwijs, door den heer M. Bremer, Amsterdam. 4 Sluiting om vier uur.

Namens het Bestuur,
J. Olthoff, *Secretaris.*
Krabbendam, Mei 1903.

Provinciaal Diaconaal Ondersteuningsfonds ter verpleging van behoeftige krankzinnigen, idioten en doofstommen in de provincie Groningen. Algemeene vergadering op Dinsdag 29 September 1903 op dienzelfden datum. Voorstellen en punten ter behandeling gelieve men vóór den 15en Augustus e. k. in te zenden aan den secretaris:

H. Wind.
Groningen, Ged. Zuiderdiep 27.

De kerkeraden der Geref. Kerken te Dordrecht A. en C. hebben aan de leden een circulaire gezonden, behelzende de voorwaarden tot ineensmelting dier beide groepen en waarin zij o.m. zeggen: overtuigd, dat het naar den eisch van Gods Woord is, dat de beide Geref. Kerken te dier plaatse, tot nu toe gescheiden, één kerk zijn;

overwegende, dat er geen dringende reden is om de ineensmelting nog uit te stellen; en constateerende, dat de ineensmelting der beide Kerken geschiedt op den grondslag der belijdenis en Dordtsche Kerkenorde, en dat hiermede niet bedoeld wordt een nieuwe Kerk te stichten, dat deze hierdoor ook niet ontstaat, maar dat de twee thans daar bestaande Gereformeerde Kerken door hare vereeniging nog te meer openbaar worden als de voortzetting van de reeds in de vorige eeuw aldaar gevestigde Geref. Kerk, beiderzijds in hare Synodale vergaderingen in 1836 en 1887 reeds uitgesproken;

besluit tot de algemeene vereeniging en ineensmelting van de aan hunne zorgen toevertrouwde Kerken.

Vrijwel algemeen verwacht men, dat de ineensmelting binnen weinige maanden een voldongen feit zal zijn.

Door de Friesche kas ter ondersteuning van minvermogende jongelieden tot opleiding voor den Dienst des Woords, kan dit jaar een alumnus worden opgenomen.

Jongelingen uit een der Fr. Ger. Kerken, die voor die Kas in aanmerking wenschen te komen, hebben zich vóór 1 Juni a. s. aan te geven bij den Deput. hunner Classis.

En wel in de Cl. Leeuwarden bij Ds. Veenstra te St. Anna Parochie;
Cl. Dokkum Ds. Woudsta te Dokkum;
Cl. Kollum Ds. Bosma te Buitenpost;
Cl. Drachten Ds. Siertsema te Drachten;
Cl. Heerenveen Ds. Koppe te Idskenhuizen;
Cl. Sneek Ds. Visser te Oosthem;
Cl. Bolsward Ds. Oberman te Wommels;
Cl. Franeker Ds. Balhuizen te Sexbierum;

Namens Deput. ad, hoc,
J. C. Balhuizen, *scriba.*
Sexbierum, 5 Mei 1903.

De Geref. kerk van Sprang (N. Br.), is door onvoorziene omstandigheden in zeer groote moeilijkheden geraakt. Toen de gemeente alhier tot openbaring kwam telde zij ruim 424 leden; zij ging oogenschijnlijk een schoone toekomst tegemoet. Er bestond destijds dan ook niet het minste bezwaar om tot den bouw eener kerk en pastorie en tot de beroeping van een dienaar des Woords over te gaan. De uitbetaling van tractement, van rente enz. had dan ook aanvankelijk geregeld plaats.

Wat echter eertijds niet te denken was, is thans geschied. Onze gemeente bestaat uitsluitend uit schoenmakers (van wie het „niet veel rijken, niet vele edelen", in bijzonderen zin geldt), en door de drukkende malaise in het schoenmakersbedrijf ontstaan, is het ledental door ve trek met p. m. 200 verminderd. En nog houdt het wegtrekken niet op.

Een en ander heeft voor ons de treurige gevolgen, dat onze inkomsten met enkele honderden verminderd zijn.

Deze toestand is op den duur onhoudbaar.

Hier komt nog bij, dat tegen 1 Nov. a.s. de hypotheek ten laste der kerken, groot ƒ 2700 ad 4 pCt. is opgezegd. Aan een nieuwe hypotheek valt niet te denken, wijl er geen voldoende borgstelling kan gegeven worden.

Ten einde raad hebben we ons tot de classis 's Bosch gewend om van haar advies te ontvangen in deze voor ons zoo donkere zaak.

De classis gat ons den raad een rentelooze geldleening van ƒ 3000 aan te gaan, verdeeld in aandeelen van ƒ 22 50, nominale waarde ƒ 25, met zooveel mogelijke jaarlijksche aflossing, terwijl we door bemiddeling der classis voorloopig jaarlijks ƒ 100 ontvangen uit de kas van hulpbehoevende kerken.

Aangemoedigd door het voorstel der classis, geven wij langs dezen weg gevolg aan haar advies en roepen de hulp in van u, meer met aardsche goederen gezegende broeders en zusters.

Steunt ons in onze droeve en moeilijke omstandigheden door een of meer aandeelen te nemen, opdat onze gemeente voor finantieelen ondergang bewaard blijve.

Voor een oogenblik hebben de vijanden al gejuicht: „hun kerkgebouw wordt publiek verkocht!"

Geliefde broeders en zusters, laat mede door Uwe hulp dit dreigend gevaar worden afgewend. Neige de Heere daartoe uwe harten en verblijdt ons door het nemen van een of meer aandeelen, of door het toezenden van uwe gaven die we dankbaar zullen aanvaarden.

De Kerkeraad der Geref. kerk.
Ds. J. Visser, *praeses.*
F. M. de Jong, *scriba.*

De classis 's Hertogenbosch, met den toestand van de kerk van Sprang volkomen bekend, beveelt bovengenoemd verzoek van harte aan.

Namens de vergadering gehouden op 22 April 1903
Ds. H. J. Binnema, *praeses.*
Ds. A. Brummelkamp, *scriba.*

Kort verslag der classicale vergadering, gehouden den 13den Mei 1903 in de Hofpleinkerk te Middelburg.

Namens de oproepende kerk van Grijpskerke, opent Ds. Koopmans de vergadering

Alle kerken zijn behoorlijk vertegenwoordigd; enkele hebben instructiën.

Het moderamen wordt aldus saamgesteld: Ds. Koopmans, praeses, Ds. Visser scriba, DD. Bouma en Ingwersen assessoren.

De praeses wenscht Ds. Visser geluk met zijn beroeping door Zaamslag B, en zijne vrijmoedigheid te bedanken; voorts Ds. De Jager, die zijn zilveren, en Ds. Veenstra, die zijn 40 jarig ambtsfeest mocht vieren. Beide jubilarissen betuigen hiervoor in gevoelvolle bewoordingen hun dank.

Ds. Meulink rapporteert namens de commissie voor Westkapelle. Er is veel stof tot blijdschap. De kerken in de classis houden zich goed; ieder beloofde steun. Ook verrast ons een afgevaardigde van Westkapelle's kerk met de mededeeling, hoe de jonge, arme gemeente, warme offervaardigheid toont, waar haar het uitzicht gegeven wordt op het beeit van een eigen leeraar.

Toch is er, alles samengenomen, niet genoeg. Hoe zal de benoodigde som ad ƒ 600 vol worden? Aangenomen wordt een voorstel, om te trachten, het nog ontbrekende bijeen te brengen uit andere gemeenten, buiten de classis.

Niemand vindt er bezwaar in, dat nu in Westkapelle met het beroepingswerk een aanvang wordt gemaakt. Om den kerkeraad daar van advies in dezen te dienen, worden benoemd de 3 predikanten van Middelburg. Ieder is verrukt over den loop der zaken in Westkapelle.

Na de pauze klinkt het heerlijk: Want God de Heer, zoo goed, zoo mild! Ds. Veenstra bidt met ons. Het agendum wordt verder afgehandeld.

Kerkvisitatoren brengen rapport uit inzake „ineensmelting van A, B en C te Middelburg." De door hen getrokken conclusiën neemt de vergadering over, met erkentelijkheid voor hun zeer gewaardeerden arbeid. Warme instemming vindt een motie van den praeses, om nu voort te varen met onderhandelen, tot er geen A en B en C in Middelburg meer is.

De Walchersche kerken zullen op de a.s. Prov. Synode worden vertegenwoordigd door de predikanten Littooij en Wagenaar, en door de ouderlingen Abr. Wielemaker en K. Houterman. Als hunne secundi worden aangewezen Ds. Koopmans en Hulsebos en de BB. J. 'Louwerse en C. Verhage.

De classis zal ter Prov. tafel brengen o. a.:

dat de Prov. Syn. stappen doe, om in contact te komen met de oud Geref. groepen, vooral op Tholen,

een voorstel, inzake de uitkeering uit de kas voor emeriti pred. enz.

Het Moderamen:
Koopmans.
Visser.
Bouma.
Ingwersen.

Kort verslag van de classicale vergadering, gehouden te Zierikzee 13 Mei 1903.

't Moderamen dezer vergadering bestaat aldus: Ds. F. Staal, praeses; assessor Ds. Raman en scriba Ds. R. Koolstra.

Nadat de voor het peremptoir examen noodige stukken in orde bevonden zijn, wordt geëxamineerd de heer G. de Jager, ber. pred. van Bruinisse, met medewerking dezer Provinciale deputaten: Dr. L. Wagenaar van Middelburg, Ds. R. J. v. d. Veen van Goes en Ds. A. H. v. d. Kooij van Bergen op Zoom.

De examinandus draagt voor een gedeelte eener predikatie over 1 Cor. 15 : 55—57. 't Zegelied van Paulus over de overwinning van Dood en Hel. Daarna een half uur verstreken zijnde, exegetiseert hij Obadja en Ps. 134, Efeze 3 en 1 Petri 2, gedurende een uur. De dogmatiek wordt hem een uur lang gevraagd, waarin hoofdzakelijk van God tot den persoon des Middelaars. Nog een uur (ruim) nouden bezig de Kerkgeschiedenis, symboliek enz. Van de gelegenheid tot navraag wordt flink gebruik gemaakt bij de exegese en dogmatiek door enkele afgevaardigden en alle 3 deputaten. Na eenige deliberatie laat de classis met algemeene stemmen en met bewilliging der Prov. deputaten den heer G. de Jager toe tot de H. bediening in de Geref. kerken in Nederland.

De toegelatene teekent de acte der verbintenis, hem voorgelezen.

Naar de Prov. Synode van dit jaar te Goes, worden afgevaardigd: Ds. Esselink (sec. Ds. Baay), en Ds. Geerling (sec. Ds. F. Staal,) ouderl. D. Mulder (sec. v. Westen) D. v. d. Berge (sec. Abrahamse).

Na deze hoofdzakelijke werkzaamheden wordt de vergadering als gewoon geëindigd.

Namens de classis,
F. Staal Pz., Praeses.
R. Koolstra, Scriba.

Kort verslag van de vergadering der Geref. kerken in de classe Klundert, gehouden te Klundert op den 12den Mei 1903.

In het moderamen worden benoemd: Ds. Mulder als assessor en Ds. Voigt als scriba.

Onderscheidene rapporten worden uitgebracht. Naar aanleiding van dat van den clas. corresp. wordt eerst behandeld de correspondentie met de classes Tholen, inzake de bearbeiding van de plaatsen Halsteren, Ossendrecht en Wouw. Een schrijven ter beantwoording van eene missive der classe Tholen wordt staande de vergadering opgesteld en verzonden; terwijl voorts besloten wordt deze zaak ter goedkeuring aan de Particuliere Synode voor te dragen.

Het rapport der gehouden kerkenvisitatie was in sommige opzichten moedgevend. Op voorstel van Ds. Mulder wordt goedgevonden, dat voortaan aan het einde van elke kerkvisitatie korte notulen zullen worden gemaakt.

Per instructie van Breda was ter tafel gebracht het verzoek van Ds. W. Kapteijn om ontheffing uit het ambt volgens art. XII K. O. Deze zaak neemt een groot gedeelte van den tijd in beslag. Na grondige en ernstige bespreking besluit ten slotte de classe, na de groote en gewichtige oorzaken volgens Art. XII K. O. beoordeeld te hebben, Ds. W. Kapteijn op diens verzoek te ontslaan van zijne diensten in de Geref. kerken in Nederland. Per circulaire zullen de classen met dit besluit worden in kennis gesteld.

De volgende benoemingen hebben plaats:
Voor tusschentijdsche approb. en losmak. de kerken Raamsdonk en Fijnaart.

Deputaten ter kerkvisitatie: Ds. Voigt en Ds. Offringa, secundi: Ds. Zwiers en Ds. Goris.

Deputaten voor hulpbeh. kerken: Ds. Zwiers, oud. L. Punt en K. Dane.

Ter bijwoning der Part. Synode:
Primi: Ds. Goris, Ds. Mulder en Ds. Voigt, secundi: Ds. Offringa en Ds. Zwiers.

Ouderl. primi: K. Dane, J. Maris Az. en D. Punt, secundi: J. de Haan, W. Schriek en A. C. van Drimmelen.

Namens de classe,
J. C. C. Voigt, h. t. scriba.
Raamsdonk, Mei 1903.

Buitenland.

Duitschland. Zelfmoorden vermenigvuldigd. Een rechtvaardiging van Dr. Stöcker.

Het aantal zelfmoorden neemt in Duitschland steeds toe. In 1901 bedroeg het aantal van hen die de hand aan hun leven sloegen, 11,833, tegen 11.393 in 1900 en 10,761 in 1899. Men wijst er op, dat dit groote getal veroorzaakt wordt doordat menigeen geen raad weet om aan den kost te komen door de ongunstige tijden, die men in Duitschland op industrieel gebied doorleeft. Omdat de broodzorgen meer op den man dan op de vrouw drukken, meent men dat daaruit te verklaren is, dat het getal zelfmoordenaars grooter is bij de mannen dan bij de vrouwen. Doch deze verklaring gaat geheel buiten de werkelijkheid. De statistiek van den zeltmoord bewijst duidelijk, dat juist zij, op wie de meeste zorgen drukken, het kleinste contingent leveren voor de lijst der zelfmoordenaars. Ongehuwde personen komen gemakkelijker tot de misdaad van zichzelven van het leven te berooven, dan gehuwden; gehuwden zonder kinderen gemakkelijker dan gehuwden met kroost, en personen met een klein gezin lichter dan menschen niet met kinderen te hunnen laste. Ook is het opmerkelijk, dat zoo dikwerf zelfmoord gepleegd wordt door menschen wier echt ontbonden werd! Men zou verwachten, dat wanneer eindelijk een band, die ondragelijk werd geacht, is losgemaakt, de gescheiden echtgenooten weder nieuwen levensmoed zouden scheppen. Het tegendeel blijkt uit de statistiek van den zelfmoord. Zij die gehuwd waren en wier echt ontbonden verklaard werd, komen blijkens de cijfers gemakkelijker tot de zonde van zich zelven te dooden, dan personen die gehuwd zijn en voor een zwaar gezin hebben te zorgen.

Wij voor ons zien een verband tusschen het voortwoekerend ongeloof en den zelfmoord. In het groothertogdom Saksen-Koburg-Gotha komt het grootste getal zelfmoordenaars voor, en het is bekend, dat nergens in Duitschland het liberalisme en modernisme al sedert jaren zulk een macht uitoefende als juist in Saksen-Gotha.

De gewezen hofprediker Stöcker is er van beschuldigd, dat ook hij, gelijk zoovelen in Berlijn, ook uit de hoogste kringen, door zekere mevrouw Rothe bedrogen is. Genoemde dame werd door de Berlijnsche justitie vervolgd, omdat zij voorgaf spiritistische séances te houden waarop geesten van afgestorvenen, die door het medium werden opgeroepen, bloemen aan de aanwezigen aanboden. Het is bij de gerechtelijke behandeling gebleken dat deze dame, gebruik makende van de duisternis die op zulke séances moet heerschen, onder hare rokken bloemen verborgen had, die zij met zekere handigheid zoo wist op te werpen, dat velen werkelijk meenden dat zij geschenken waren van geesten van afgestorvenen. Wij willen wel erkennen dat het ons leed deed, dat wij uit de Nederlandsche bladen vernamen dat ook de door ons hooggeachte Dr. Stöcker zich op die séances had laten vinden en dat hij mede dupe geworden was van de listen eener bedriegster. Doch Stöcker heeft zich in dezen verantwoord in het „Correspondenzblatt der evangelisch socialen Presszverbandes für die Provinz Sachsen". Wij ontleenen aan die verantwoording het volgende. Dr. Stöcker is eenmaal op een séance geweest, hij heeft mevrouw Rothe gehoord en het te voorschijn roepen van bloemen bijgewoond. Daaraan had hij genoeg. Toen men hem het protocol der séance ter onderteekening zond, weigerde hij er zijn naam onder te zetten met de opmerking, dat de spiritistische openbaringen voor hem geen feiten, maar problemen waren. Bedrog had Stöcker niet ontdekt. Om dit te ontdekken had men met zijn drieën moeten zijn. Eén had de rechterhand, een ander de linkerhand, een derde de geheele persoon van mevrouw Rothe moeten in het oog houden. Al sinds jaren stond mevrouw Rothe onder de verdenking van bedrog te plegen. Wat zij dien avond deed, leverde het bewijs dat zij uitnemend goochelen kan. Wat Stöcker overigens hoorde, was onbeduidend en pathetisch. Toch houdt de Berlijnsche prediker de vrouw niet enkel voor eene bedriegster. Zij is een medium, maar gelijk bij deze ongelukkigen dikwerf geschiedt, vermengde zij haar mediumschap, om grootere resultaten te verkrijgen, met bedrog. Voorts zegt Dr. Stöcker, dat hij er van overtuigd is, dat er bij het drijven van het spiritisme geen sprake van „spirits" of geesten is. Alle verschijnselen kunnen uit een overprikkeld of krank zieleleven verklaard worden. Men moet daarom niet meer spreken van spiritisme, maar van *occultisme*. Dat hier verborgene krachten in het spel zijn, die men tot hiertoe nog niet heeft kunnen verklaren, is duidelijk.

Wat dan Dr. Stöcker bewoog om een séance van mevrouw Rothe bij te wonen? Gelijk onzen lezers bekend is, staat Dr. Stöcker aan het hoofd van de Berlijnsche Stadszending, welke met grooten zegen in Pruisen's hoofdstad werkt. De mannen die voor deze stadszending arbeiden, kwamen er achter, welk een schadelijke werking het spiritisme uitoefende. Eenmaal leidde het tot zelfmoord, en een ander maal tot echtscheiding. Het bijwonen van een séance van mevrouw Rothe was voor Dr. Stöcker enkel een middel om het spiritisme te leeren kennen:

Het doet ons genoegen, dat wij deze verklaring van den Duitschen strijder hier kunnen geven. Het deed ook ons onaangenaam aan, dat ook Dr. Stöcker voor de rechtbank was gedagvaard geweest om getuigenis af te leggen inzake een spiritistische séance, die hij bijgewoond had, waaruit dan dadelijk de gevolgtrekking wordt gemaakt, dat hij in de strikken van die dwaling verward was. Het komt ons voor, dat de verklaring die de gewezen hofprediker van het spiritisme geeft, allezins overweging verdient. Wij zouden nog een stap verder willen gaan en het spiritisme niet alleen aan een krank zieleleven, maar ook aan Satanische invloeden willen toeschrijven.

Zwitserland. Hoe is het tegenwoordig in de stad van Calvijn gesteld?

In de *Semaine religieuse de Genève* vindt men een verslag over de algemeene vergadering van de *Union nationale évangélique*, die 28 April l.l. gehouden werd. Op deze samenkomst sprak men over „de tegenwoordige gevaren en de plichten der protestanten in Genève". De predikant Guillot leidde dit onderwerp in. In de eerste plaats constateerde hij het feit, dat de Geneefsche republiek, sedert zij tot Zwitserland behooren ging, vrij geweest is, ook op godsdienstig terrein. Inmiddels is het Christelijke en Protestantsche Genève aan zeer groote gevaren blootgesteld, die niet genoeg onder de oogen gezien worden. „De onverschilligheid op Godsdienstig gebied, zedelijke slapheid, persoonlijke zwakheid, innerlijke tweespalt vindt men ook elders; maar Genève dreigt een ander gevaar, namelijk de overstrooming van ons land door elementen die zich in het geheel niet in de tradities en ons geloof kunnen vinden." Dat dit gevaar niet denkbeeldig is, zoo betoogde Dr. Guillot, blijkt uit het feit, dat onder de 133,000 inwoners van het Kanton Genève zich 54.000 vreemdelingen bevinden. Dit komt voort uit de aardrijkskundige ligging van het land, en daaraan is niets te veranderen.

Het eerste gevolg daarvan is, dat menschen in Genève komen, die hun anti-godsdienstig leven overplanten gelijk zij dit in Frankrijk en Italië gewoon waren. Dit wordt door onze bevolking overgenomen. Daarom durven onze staatslieden niet meer dikwijls den naam Gods bij hunne redevoeringen noemen. Een deel van onze staatkundige pers valt den Godsdienst en de Kerk aan, of doet alsof deze niet bestaat. Men schaamt zich niet meer voor een ongebonden leven, maar men geeft zich steeds meer daaraan over en komt daarvoor openlijk uit. Men neemt het op voor de speelzucht, verdedigt publiek vermaak, onbeperkte vrijheid voor vereenigingen en karikaturen van piëtisme en heiligmaking.

Daarbij ontwikkelt in Genève de Roomsche kerk buitengemeene kracht. En nu is het natuurlijk te verklaren, dat wanneer een land veel vreemdelingen trekt, de menschen die er zich in komen vestigen, geloovigen zijn, ook al wijkt hunne belijdenis af van de onze.

Wij kennen den Roomschen priesters het recht toe, hunne schapen bijeen te houden. Maar deze willen meer. Zij willen Genève met behulp van de instroomende vreemden van buiten veroveren. Zij houden vergaderingen om propaganda te maken, zetten Franschen en Italianen aan om zich te laten naturaliseeren en bewegen hunne broeders, die van elders inkwamen, in Genève huiren te bouwen, en dat in zulk een mate, dat de protestanten, die wat het bevolkingscijfer betreft, reeds in de minderheid zijn, gevaar loopen om ook op de lijst der kiesgerechtigden in de minderheid te komen.

Tegenover de Roomsche actie die krachtig is, staat de Protestantsche welke zonder tucht is en daarom soms zich zelve vernietigt, omdat het aan een gemeenschappelijk plan ontbreekt."

Daarna noemt Dr. Guillot alles op, wat naar hij meent, verbetering in den toestand brengen kan. Tot ons leedwezen is hij van oordeel, dat alleen de nationale kerk een grondslag bezit, die breed en vast genoeg is, om het groote werk te verrichten dat noodig geworden is. Doch wij meenen dat deze kerk daartoe allerminst in staat is, want deze kerk is genoodzaakt alle elementen, ook de verkeerdste, in hare gemeenschap te houden. De kerk is een strijdperk, waarin verschillende partijen hunne krachten meten. Nu wordt wel beweerd dat die partijen wat aan scherpte verloren hebben, doch dit is volgens ons juist een veeg teeken. Het bewijst dat de Orthodoxie verloopt; niet dat het Liberalisme zijne beginselen heeft laten varen. Het kan wel waar zijn, dat, met het oog op de vorderingen van *Rome*, de liberale of moderne predikanten met hunne ontkenningen minder scherp voor den dag komen. Doch daarom zijn zij nog geen rechte strijders voor het koninkrijk Gods geworden!

Ach, dat men aan de hand der historie eens naging, wat in Genève de zaak van de religie deed triumfeeren en waardoor Rome overwonnen werd! Wij leven in een tijd, waarin men een zeker welbehagen heeft in geschiedkundige navorschingen. Men zou zeggen, dat men nu van de vaderen ook kon leeren hoe men tegen Rome moet strijden. De evolutie-theorie bederft hier echter alles. Vele historievorschers zijn